

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 463/1-ХП/18 04.04.2013. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, 04.04.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: **ИДЕОЛОШКИ УТИЦАЈИ ЕВРОПСКОГ ФАШИЗМА НА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ИНТЕГРАЛИСТИЧКЕ ПОКРЕТЕ РАДИКАЛНЕ ДЕСНИЦЕ У МЕЂУРАТНОМ ПЕРИОДУ (1921-1941)**, докторанда Василија Драгосављевића.

За ментора је одређена проф. др Дубравка Стојановић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
--	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр. 6/2306</u>	
(број захтева)	
<u>5.04.2013.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Идеолошки утицаји европског фашизма на југословенске интегралистичке покрете
радикалне деснице у међуратном периоду (1921-1941)
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Василије (Зоран) Драгосављевић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски у Београду

Година дипломирања:

Назив мастер рада 2010. кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: _____
Година одбране мастер рада _____

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће
на седници одржаној 4.04.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Милош Арсенијевић</u>
--	--

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Василије Драгосављевић
--------------	------------------------

Име и презиме ментора:	Дубравка Стојановић
Звање:	Ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

- | | |
|----|---|
| 1. | <i>Калдрма и асфалт. Европеизација и урбанизација Београда 1890-1914</i> , Београд 2008. |
| 2. | <i>Уље на води. Огледи из историје садашњости Србије</i> , Београд 2010. |
| 3. | Orte der Veränderung und Orte der Erinnerung. Die Strassen Belgrads 1885-1914, in: <i>Snittstelen. Gesellschaft, nation, Konflikt und Erinnerung in Sudosteuropa, Festschrift fur Holm Sundhaussen zum 65. Geburtstag</i> , Sudosteuropäische Arbeiten, 133, ed. U. Brunnbauer, A. Helmedach, S. Trobst, München 2007, pp. 65-81. |
| 4. | „Hudenlauf: Politische Kultur als Modernisierungshindernis in Serbiens“, u: <i>Sudosteuropa. Zeitschrift für Politik und Gesellschaft</i> 56, Regensburg 2009, s. 390-402. |
| 5. | „Unfinished capital – unfinished state: how the modernization of Belgrade was prevented, 1890-1914“, in: <i>Nationalities Papers. The Journal of Nationalism and Ethnicity</i> , Routledge, Oxon, 1, 2013, s. 15-35. |

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односно дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

Кандидат: Василије Драгосављевић дипломирани историчар

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Идеолошки утицаји европског фашизма на југословенске интегралистичке покрете радикалне деснице у међуратном периоду (1921-1941)

Предмет истраживања

Проучавања историје политичких идеја су неопходна ради бољег разумевања и сагледавања одређене историјске епохе. Идеје, вредности које оне представљају, појмови и концепти преко којих се оне дефинишу и пропагирају, током своје егзистенције често су подложне променама које суштински мењају њихов примарни садржај. Услед тога политичке идеологије не представљају кохерентне и затворене системе, већ идејне конструкције који се налазе у стању непрекидне еволуције чији је главни покретач интеракција и рецепција идејних концепција пониклих у различитим историјским епохама и друштвеним срединама. Идеолошки систем фашизма представља живи доказ ове перманентне идејне еволуције и интелектуалне интеракције која је резултирала парадоксалном синтезом анахроног и модерног, рационалног и ирационалног, индивидуалног и колективног. И поред своје унутрашње идејне парадоксалности фашизам се у првој половини 20. века испрофилисао као кохерентан идеолошки систем који је у периоду између два Светска рата пресудно утицао на судбину Европе и света.

У југословенској и српској историографији питање идеологије радикалних десничарских покрета интегрално југословенског усмерења представља недовољно обрађену тему. Малобројне монографије и чланци који се баве овим питањем третирају ову тему парцијално и пружају, у зависности од политичког опредељења аутора, сасвим опречна тумачења овог феномена и на тај онемогућавају стварање објективне слике. Овакво стање ствари било је резултат околности да је архивска грађа која даје податке о овој теми дуго била недоступна истраживачима (тј. носила је ознаку државне тајне знатно

дуже него што је било неопходно) као и чињенице да су политичке околности диктирале научна мерила. Историографска продукција у послератној Југославији налазила се под пажљивим надзором режима који није дозвољавао науци да искорачи из оквира режимског идеологизованог тумачења прошлости. Са друге стране историографија чији су творци припадали кругу политичке емиграције стварала је идеализовану слику политичких и идеолошких достигнућа политичких покрета радикалне деснице интегрално југословенског усмерења са циљем да на сваки начин оправда политички и друштвени ангажман својих аутора у периоду немачке окупације. Овако на идеолошко-политичким основама подељена југословенска историографија публиковала је научне радове у којима су јасно видљива тенденциозна тумачења извора, као и њихово селективно коришћење. Предмет истраживања овог рада биће настанак и развој идеологије фашизма у Европи и утицај европских фашистичких покрета на формирање идеологија политичких организација ОРЈУНА, БОЈ, Југословенска акција и ЈНП Збор, са освртом на улогу и активности ових организација у политичком животу Краљевине Југославије у међуратном периоду уз императив коришћења оригиналних извора и њиховом објективном тумачењу. Хронолошки оквир истраживања обухватиће међуратни период тј. време између 1921. и 1941. г. у коме се кроз деловање политичких организација ОРЈУНА, БОЈ, Југословенска акција и ЈНП Збор под утицајем европских фашистичких покрета развијала специфична идеологија радикалне деснице интегрално југословенског усмерења.

Циљеви истраживања

Ово истраживање има за циљ да кроз анализу извора дође до закључка који су европски фашистички покрети, у ком сегменту и у којој мери утицали на формирање фундаменталне идеологије југословенских интегралистичких покрета радикалне деснице. Одговори на ова питања допринели би да се настанак идеологије радикалне деснице у Југославији смести у општи контекст идеолошких струјања у Европи двадесетих и тридесетих година 20. века и указали на неке, до сада мало познате, изворе идеолошког утицаја из Европе. Поред тога ово истраживање би скренуло пажњу на неке аутохтоне идејне концепције радикално десничарских покрета интегрално југословенског усмерења, као што су идеје интегралног југословенства и словенског месијанства, пројекат стварања новог човека (“човек београдске животне оријентације“) као и концепт задружне државе, које су у досадашњој историографској продукцији тумачене као просте копије елемената из идеолошког корпуса европског фашизма. Преко биографских података о главним идеолозима радикалне деснице интегрално југословенског усмерења (који би били изнети кроз напомене), стекао би се потпунији увид у морални и интелектуални склоп ових личности, као и њихову улогу у апарату домаће управе под немачком окупацијом у периоду 1941-1945. г.

Основне хипотезе

- основни идејни елементи фашистичке идеологије попут расизма, антисемитизма, ирационализма, синдикализма и органске политичке филозофије присутни су на подручју Европе још од 19. века,
- после Првог светског рата концепт апсолутистичке монархије је доживео свој слом а као победничке идеологије профилисали су се парламентарна демократија и марксизам
- фашизам се профилисао као трећи пут тј. алтернатива како капитализму тако и марксизму (синтетишући у себи елементе из оба међусобно упротстављена идеолошка система) и понудио широк дијапазон решења економских и политичких проблема који су

се поставили пред Европу у међуратном периоду и као такав наишао на најбољи пријем у друштвима која су била оптерећена унутрашњим и спољним проблемима,

- југословенска држава се услед нерешених националних и социјалних питања, неразвијене политичке културе и спољнополитичких притисака од свог настанка налазила у стању перманентне кризе која је подривала поверење југословенског друштва у идеологију парламентарне демократије и економски модел либералног капитализма,

- спољни и унутрашњи притисци којима је била изложена југословенска држава довели су до настанка политичке организације ОРЈУНА која је тежила да својим деловањем допринесе стабилизацији нове државне творевине,

- упркос томе што је своју визију државе базирала на идејама европског модела либералне парламентарне демократије идеологија Орјуне (њени гл. идеолози су долазили из редова демократски оријентисане предратне револуционарне омладине) је временом под претежним утицајем Италије почела да поприма одређене елементе фашизма попут експанзионизма, унитаризма, централизма, интелектуалног елитизма, корпоративизма, пројекта стварања фашистичког “новог човека“ и формирања акционих одреда који су се физички разрачунавали са политичким неистомишљеницима,

- идејни спецификум Орјуне тј. идеологија интегралног југословенства (која се може тумачити као модификована фашистичка теорија палингнетичке националне револуције) бива прихваћена од стране режима монархидиктатуре и етаблира се као идеолошки фундамент десничарских организација које су деловале на простору Краљевине Југославије током 30-тих година,

- ауторитарни шестојануарски режим у великој мери усваја идеологију Орјуне (највидљивије у апсолутизацији концепта државног и народног јединства) а вође и идеолози ове организације настављају пропагирање својих идеја у оквиру државних структура и (од стране државе подржаних) политичких организација као што су Бој и Југословенска акција у чијим се идеолошким фундаментима налазе идејне концепције Орјуне уз све приметније присуство елемената идеологије немачког национал-социјализма (расизам, анисемитизам, социјална демагогија, насилно преузимање власти као национална револуција),

- усред спољнополитичких притисака и растућег унутрашњег незадовољства режим монархидиктатуре се у периоду 1932-1935. г. формално враћа у уставне оквири и после

убиства краља Александра од стране нових владајућих структура долази до одбацивања шестојануарске идеологије и њених главних протагониста

- долазак NSDAP-а на власт у Немачкој умногоме је допринео експанзији фашистичке идеологије у Европи и додатно закомпликовао унутрашње прилике у Југославији

- снаге које су остале верне идеологији 6. јануара фузионишу се у оквиру нове политичке организације ЈНП Збор која у свој идеолошки систем уз поједине модификације инкорпорира идејне концепције ОРЈУНЕ, Југословенске Акције и Боја

- у тренутку свог настанка ЈНП Збор није имао јасно заокружену идеологију и ослањао се на магловиту визију тоталитарне државе, без учешћа партија и са јаком националистичком нотом оличеној у идеологији интегралног југословенства, коју је током монархдиктатуре покушао да спроведе у дело краљ Александар.

- полазећи од тих основа, идеологија ЈНП Збор је током периода од 1934. до 1940. г. полако стицала све издефинисаније облике. У том дугогодишњем процесу велику улогу је имао идеолошки утицај европског фашизма оличен у преузимању појединих идејних решења Француске Акције, Салазаровог политичког учења, румунске Гвоздене гарде, италијанских фашиста и немачких национал-социјалиста

- специфична идеологија радикалних десничарских покрета интегрално југословеског усмерења развијала се кроз три фазе у периоду између 1921. и 1941. г.

- у првој фази утеменитељ и главни протагониста ове идеологије била је политичка организација ОРЈУНА која је деловала у периоду од 1921. до 1929. г., а кључни утицај на њен идеолошки развој имао је италијански фашизам.

- шестојануарски режим усвојио је део корпуса идеологије ОРЈУНЕ у циљу превазилажења колапса парламентарног система

- у другој фази у настојању да прошири базу подршке и да додатни импулс политичком животу шестојануарски режим је иницирао настанак организације БОЈ и дозволио обнову рада ОРЈУНЕ у оквиру покрета Југословенска акција.

- ове две организације усвајају идеолошке фундаменте ОРЈУНЕ, али на даљи развој њихове идеологије пресудни утицај имају идејна решења немачког национал социјализма

- у трећој фази после убиства краља Александра 1934. г. долази до фузије Југословенске акције, Боја, и политичких кружока окупљених око листова

Отаџбина, Збор и Буђење у нови политички покрет под именом Југословенски Народни покрет Збор

- идеологија ЈНП Збор била је базирана на идејним решењима до којих су дошли ОРЈУНА, Бој и Југословенска акција (која су носила јасне трагове идеолошких утицаја италијанског фашизма и немачког национал-социјализма) али је кључни утицај на њен развој имала идеологија покрета Француска Акција

Метод истраживања

Основни метод истраживања јесте историографски метод који се базира на прикупљању изворне грађе и литературе, њиховој критичкој анализи, сређивању резултата, сумирању и на крају експозицији, која укључује тумачења и закључке.

У овом раду ће бити упоредно изложене идеолошке поставке европских фашистичких покрета и идејне концепције ОРЈУНЕ, БОЈ-а Југословенске акције и ЈНП Збор, да би се уз помоћ компаративне методе дошло до одговора на питања који су европски фашистички покрети, у ком сегменту и у којој мери утицали на стварање идеолошких фундамената југословенских интегралистичких покрета радикалне деснице. Компаративни метод подразумева да се у више различитих друштвених средина одаберу два (или више) историјских феномена који међу собом показују одређени степен аналогije, да се опише њихов настанак и развој и детектују њихове сличности и разлике. Овај метод омогућава да се помоћу хипотеза заснованих на аналогiji превазиђе оскудност историјске грађе, да се отворе нови правци истраживања и да са нове стране осветле одређени историјски процеси чија би генеза, без примене ове методе, остала скривена. Компаративни метод можда највећу вредност има у домену проучавања историје идеја будући да нам компарација идејних концепција које су настале у различитим друштвеним срединама може дати драгоцене податке о до сада недовољно познатим процесима културне, идеолошке и политичке интеракције тих друштвених средина.

Будући да идеолози покрета радикалне деснице интегрално југословенског усмерења (изузимајући Димитрија Љотића и Нику Бартуловића) нису заокружили своје идеолошке концепције у виду теоријских дела и да сачувана архивска грађа даје податке само о дневнополитичким активностима десничарских покрета, овај рад ће се базирати претежно на програмским текстовима из корпуса периодичке грађе и брошура које су публиковане у међуратном периоду, мемоарској литератури и литерарним и публицистичким освртима на период 1921-1941. г. а биће коришћена и архивска грађа из архива у Србији, Босни и Херцеговини, Хрватској и Словенији.

Структура рада

- Предговор
- Генеза фашистичке идеологије- фашизам 20-тих година 20. века
- Организација југословенских националиста - ОРЈУНА
- Југословенска акција и Борачка организација Југославије - БОЈ
- Успон национал социјализма – фашизам 30-тих година 20.в
- Југословенски народни покрет Збор
- Закључак

Рад ће се састојати из предговора, пет поглавља и закључка.

У **Предговору** рада ће бити изнети предмет, оквир, циљ истраживања и методолошки приступ уз краћи осврт на стање извора и литературе који говоре о овој теми. Поред тога биће изложена структура рада и најзначајнији извори коришћени у истраживању

У поглављу **Генеза фашистичке идеологије- фашизам 20-тих година 20. века** биће изложен приказ општих политичких прилика у Европи после Првог светског рата и дефинисане идејне основе фашистичке идеологије (национализам, француска контрареволуционарна мисао, органска теорија друштва, расизам, антисемитизам и Сорелове теорије синдикализма и употребе мита и насиља у политичкој борби).

У оквиру посебног подпоглавља биће изнети настанак, развој и идеолошка поставка покрета Француска Акција као политичке организација која је прва у својој идеологији спојила принцип ауторитарне власти, органског тумачења друштва и револуционарног синдикализма и која се као таква у модерној науци сматра претечом фашизма.

Једно подпоглавље биће посвећено излагању настанка италијанског фашизма, и политичко-идеолошком утицају који је тај процес имао на остатак Европе (усвајање елемената фашистичке идеологије од стране десничарских ауторитарних режима у Португалу, Шпанији, Аустрији и Мађарској).

У поглављу **Организација југословенских националиста - ОРЈУНА** биће изложени настанак, идеолошке основе и улога овог покрета у дневно политичком животу Краљевине СХС. У оквиру уводног подпоглавља биће изложени спољни и унутрашњи

изазови са којима се сусрела новостворена Краљевина СХС. У оквиру спољних изазова биће обрађени сукоби са суседима око Корушке, Ријеке, Далмације и Барање, а посебна пажња биће посвећена политичко-идеолошком утицају Д Анунсиове акције у Ријеци и необјављеном рату између југословенских и аустријских националиста у Корушкој. У оквиру унутрашњих изазова биће изнете карактеристике турбулентног парламентарног живота (сукоб федералистичке и централистичке концепције државног уређења), сепаратистичко деловање хрватских политичких странака (Хрватске странке права и Хрватске републиканске сељачке странке), муслиманске политичке организације Џемијет немачког Културбунда и црногорских федералиста, као и терористичке акције, КПЈ, Косовског комитета, ХАНАО и ВМРО. Ови спољни и унутрашњи изазови довели су до стварања специфичне политичке климе у Краљевини СХС тј. окренули су део југословенске елите да решење за ове изазове потражи у стварању првог политичког покрета радикалне деснице интегрално југословенског усмерења - Организације југословенских националиста – ОРЈУНА.

Централну тему овог поглавља представљаће идеологија ОРЈУНЕ тј. процес њеног настанка и модификације под утицајем идеологије италијанског фашизма. Главни идеолози и функционери овог покрета потицали су из редова демократски оријентисане предратне револуционарне омладине и из почетка су заступали вредности европске либералне демократије. Током 20-тих година 20. в. они су се под утицајем императива одржања државног јединства и идеолошким утицајима суседне фашистичке Италије померили на позиције радикалне деснице. Посебан нагласак биће стављен на проучавање спецификаума идеологије ОРЈУНЕ - идеологију интегралног југословенства (која се може тумачити као оригинална теорија или модификовано тумачење фашистичке палингенетичке националне револуције) и идеолошке утицаје италијанског фашизма оличене у усвајању анти-бољшевизма, експанзионизма (пројекат Велике Југославије и Свесловенске федерације), корпоративизма, идеје диктатуре револуционарне интелектуалне мањине, анти-клерикализма, идеализације омладине и стварања култа националних мученика. Посеба пажња биће посвећена усвајању фашистичке концепције директне акције тј. праксе физичког разрачунавања са политичким неистомишљеницима (спољни непријатељи, комунисти, сепаратисти, припадници националних мањина и присталице “анти-државних странака”).

У поглављу **Југословенска акција и Бој**, у уводном подпоглављу биће изнете карактеристике режима монарходиктатуре који је владао у Југославији у периоду 1929-1934. г. са посебним освртом на његову идеологију и спољне и унутрашње изазове којима је држава била изложена услед радикалне трансформације државног уређења. Посеба пажња биће посвећена шестојануарској идеологији интегралног југословенства (која се може тумачити као варијација фашистичког концепта апсолутизације државног и народног јединства) и процесима идеолошке инструментализације државног апарата, милитаризације физичке културе и пројекту стварања једнопартијске државе (уз успостављање паралеле са сличним покушајима у Португалији и Шпанији). И ако је режим забранио деловање ОРЈУНЕ 1929. г. евидентно је да је део режимске идеологије припадао корпусу идејних решења ОРЈУНЕ и стога ће бити испитан утицај идеологије ОРЈУНЕ на шестојануарски режим кроз политичко ангажовање бивших орјунаша у званичним и полу-званичним структурама новог режима. Монарходиктатура довела је до фрагментације српских политичких странака и стварања јединственог хрватског политичког корпуса под доминацијом Мачекове Хрватске сељачке странке што је додатно заострило већ пољуљане међунационалне односе. Поред тога унутрашњи проблеми југословенске државе додатно се компликују настанком усташког покрета Анте Павелића, који заједно са ВМРО и КПЈ врши низ терористичких акција чији је коначни циљ дезинтеграција Краљевине Југославије. Под утицајем неповољних развоја догађаја на унутрашњем и спољном плану шестојануарски режим је иницирао стварање политичких организација БОЈ и Југословенска акција - представника радикалне деснице интегрално југословеског усмерења.

Централна тема овог дела рада биће изнесена у оквиру два а подпоглавља у којима ће биће обрађено деловање организација БОЈ и Југословенска акција, као и идеолошки утицаји европских фашистичких покрета на формирање идејних основа ових политичких организација. Посебна пажња биће посвећена специфичном саставу чланства ове две организације. Југословенска акција представљала је заправо пројекат обнове ОРЈУНЕ под другим именом, док је Бој представљао ветеранску организацију словеначких добровољаца који су пришли српској војсци у Првом светском рату. Ове две политичке организације усвојиле су идеолошке фундаменте ОРЈУНЕ и шестојануарског режима којима су придодати одређени идеолошки утицаји немачког национал-социјализма попут

расизма (који је у југословенској верзији добио облик словенског месијанства), антисемитизма, социјалне демагогије и заговарања насилног преузимања власти под маском “националистичке револуције“. Биће испитана и природа крајње амбивалентних односа између ових организација и шестојануарског режима.

У поглављу **Успон национал социјализма – фашизам 30-тих година 20.в.** биће изложени фундаментални концепти национал-социјалистичке идеологије, долазак NSDAP-а на власт у Немачкој и последице које је тај догађај произвео на политичко-идеолошкој мапи Европе. На идеолошком плану овај догађај је довео до потискивања доминације идејних решења италијанског фашизма и експанзији специфично нацистичких социјал-дарвинистичких и анти-семитских теорија међу европским десничарима (примери модификације идеологије Британске уније Фашиста, мађарских Стреластих крстова и белгијских Рексиста). Нарочита пажња биће посвећена идеолошким коренима спољнополитичких концепција фашистичких сила са посебним освртом на подручје Југоисточне Европе.

У поглављу **Југословенски народни покрет Збор** у уводном подпоглављу биће изнете карактеристике режима који је успостављен у Краљевини Југославији у периоду 1934-1941.г. као и унутрашњи проблеми и спољнополитички изазови са којима се режим суочавао. Нарочита пажња биће посвећена растућем спољнополитичком, економском и идеолошком утицају Немачке на режиме Милана Стојадиновића и Драгише Цветковића као и политичком деловању Хрватске сељачке странке и терористичким акцијама њеног паравојног крила тј. организације Хрватске сељачке заштите.

Централна тема овог поглавља биће историјат настанка (фузија Југословенске акције, Боја и политичке групе Димитрија Љотића) и процес формирања идеологије ЈНП Збор као и његово место и улога у политичком животу Краљевине Југославије. У посебним подпоглављима биће представљени идеолошки утицаји Француске Акције (монархизам, клерикализам, сталешко државно уређење, критика демократског парламентаризма), италијанског фашизма (критика марксизма и корпоративизам), Салазарове Estado Nuovo (“корпоративизам удруживања“ и не-партијска држава), румунске Гвоздене гарде (религиозни мистицизам) и немачког национал-социјализма (расизам, антисемитизам, критика интелигенције, града, градског живота и апологија села и његове аутохтоне културе) на формирање идејних основа ЈНП Збор.

У закључку ће бити сумирани резултати истраживања. Њега ће следити кратак резиме на енглеском језику, као и обиман списак коришћених извора и литературе

Преглед извора и литературе:

Извори:

Архив Југославије:

фонд Државни суд за заштиту државе

фонд Југословенска народна странка “ борбаши“

фонд Масонске ложе у Југославији

фонд Министарски савет краљевине Југославије

фонд Централни пресбиро председништва министарског савета Краљевине
Југославије

фонд Министарство правде краљевине Југославије

фонд Министарство просвете краљевине Југославије

фонд Министарство унутрашњих послова краљевине Југославије

фонд Краљев двор

фонд: Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача

Збирка Станислава Кракова

Збирка Милана Стојадиновића

Збирка Збор Димитрија Љотића

Архив града Београда

збирка о раду Љотићеве организације Збор

фонд Јадранска стража – обласни одбор Београд

фонд: БдС

фонд: Управа града Београда (УГБ)

Архив Србије

фонд: БИА

Војни архив Србије:

пописник бр 17 – Архивска грађа бивше југословенске војске од јануара 1921. до априла 1941. године

Архив САНУ:

фонд: Историјска збирка

Објављени извори:

Живко Аврамовски, Британци о Краљевини Југославији: годишњи извештаји Британског посланства у Београду 1921-1938, Београд 1986

Владимир Вахуник, Невидљиви фронт: Борба са очувањем Југославије, Минхен 1984

Владимир Велмар-Јанковић, Поглед са Калемегдана, Београд 2010

ВМРО (Обединета) документи и материјали, Скопље 1991

Дневник грофа Ћана, Загреб 1948

Клод Елан, Живот и смрт краља Александра I, Београд 1988

Никола Жутић, Идеологија и политика Нике Бартуловића: Књиге, чланци, критике и полемике 1911-1935, Београд 2010

Записници са седница министарског савета краљевине Југославије 1929-1931, Београд 2002

Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије књ. I – VII, Београд 2005

Драгољуб Јовановић, Политичке успомене I-VI, Београд 1997

Драгољуб Јовановић, Људи, људи..., Београд 1975, 2005

Корнелије Зелча Кодреану Мојим легионарима, Београд 2002

Александар Карађорђевић, Говори Његовог Величанства краља Александра Карађорђевића I Ујединитеља, Београд 1991

Станислав Краков, Живот човека на Балкану, Београд 1997

Хрвоје Магазиновић, Кроз једно мучно столеће, Ваљево 2010

Иван Мештровић, Успомене на политичке људе и догађаје, Загреб 1969

Шарл Морас, Ројалистичке идеје, Београд 1996

Oswald Mosley, The Greather Britain, London 1992

Oswald Mosley, My Life, London 2006

Oswald Mosley, Fascism 100 Questions Asked and Answered, London 1991

Бенито Мусолини, Доктрина фашизма, Фиренца 1939

Бенито Мусолини, О корпоративној држави: говори, доктрина и законодавство, Београд 1937

Момир Николић, Грађанинов врт, Београд 2009

Димитрије Љотић, Омладини на Стражилову, Београд 1999
Димитрије Љотић, Закони живота, Нови Сад 2001
Димитрије Љотић, Светло истине, Илirsка Бистрица 1945
Димитрије Љотић, Сад је ваш час и област таме, Београд 2000
Димитрије Љотић, Из мог живота, Минхен 1952
Димитрије Љотић, Драма савременог човечанства, Београд 1939
Љубица Љотић, Мемоари, Београд 1990
Програмски и статутарни документи Внатрешната македонска револуционерна организација, Скопје 1998
Светозар Прибићевић, Диктатура краља Александра, Београд 1952
Светозар Прибићевић, Изабрани политички списи, Загреб 2000
Сабрана дела Димитрија В. Љотића, Нови Сад 2001
Светислав Стефановић, Старим или новим путевима: Одабрани политички списи (1899-1943), Нови Сад 2006
Милан Стојадиновић, Ни рат ни пакт, Београд 2002.
Georges Sorel, The Illusions of Progress, Los Angeles 1972
Адолф Хитлер, Мајн Кампф, Београд 2001
Милош Црњански, Политички списи, Београд 1989

Брошуре:

Александар Авакумовић, О фашистичком синдикалном уређењу, Београд 1930
Драгутин Бачић, Шта је учинио фашизам за сељаке, Загреб 1938
Большевизам фашизам и демократија, Београд ?
Милосав Васиљевић, Диригована привреда, Београд 1943
Милосав Васиљевић, Правци сутрашњице у етици, политичкој економији и политици, Београд 1934
Милосав Васиљевић, Човек и заједница: основи савремене социологије, Београд 1944
Вођство Југословенске националне странке у народу
Главна програмска начела ЈРСД
Душан Алексић, Не могу да ћутим, Београд 1936
Душан Алексић, Терористичка организација П.О.Ф., Београд 1936
Нико Бартуловић, Од револуционарне омладине до ОРЈУНЕ, Сплит 1925
Дитрих Екарт, Гробари Русије, Београд 2001
Дитрих Екарт, Большевизам од Мојсија до Лењина, Београд 2001
Комунизам на Београдском универзитету, Београд 1940
Милан Маријановић, Народ који настаје, Ријека 2013
Милорад Мојић, Српски народ у канцама Јевреја, Београд 1994
Мијо Мирковић, Социјални програм фашизма: La Carta del Lavoro- Једна економска критика, Београд 1929
Милорад Недељковић, Враћање селу и пољопривреди, Загреб 1936
Милорад Недељковић, Поглед на данашњу кризу и њено решење, Београд 1933
Димитрије Љотић, Светска револуција, Београд 1999
Димитрије Љотић, Ни фашизам ни хитлеризам, Београд 1935
Orjuna nje cilji in metode, Ljubljana 1923
Светозар Прибићевић, Побеђујемо 8 фебруара, Београд 1924
Светозар Прибићевић, Погледи на стање у Југославији и њену будућност, Париз 1932
Правила Економске Орјуне. Љубљана 1934
Правила Југословенске акције, Београд 1932
Румунска Гвоздена гарда, Београд 1940

Милан Стојадиновић, Један краљ један народ једна држава, Београд 1939

Стенографске белешке са првог ширег састанка делегата Југословенске Акције у Загребу,
Београд 1932

Смернице Југословенске акције, Нови Сад, година издања непозната

Шта хоће Југословенска Акција, Осијек 1934

Јурај Штетинец, Корпоративни систем фашизма, Загреб 1939

Периодика:

Аграрна мисао, Београд
Будућност, Осијек
Билтен ЈНП Збор, Београд
Вихор, Сплит
Видовдан, Нови Сад
Време, Београд
Генерација пред стварањем, Београд
Збор, Београд
Земља, Загреб
Идеје, Београд
Јадранска стража, Сплит
Југославија, Београд
Југославија, Скопље
Југословенска реч, Загреб
Југословенски глас, Београд
Југословенски учитељски глас, Београд
Југословенски студент, Београд
Југославенска њива, Загреб
Југословенска пошта, Сарајево
Криминална библиотека, Београд
Мисионар, Крагујевац
Млада Југославија, Велики Бечкерек (Зрењанин)
Наш Пут, Петроград (Зрењанин)
Народна одбрана, Београд
Нови покрет, Вуковар
Нова Европа, Загреб
Орјуна, Београд
Орјуна, Љубљана
Орјуна, Загреб
Отаџбина, Београд

Принцип, Суботица
Предстража, Вршац
Препород, Београд
Победа, Сплит
Победа југословенских националиста, Загреб
Политика, Београд
Покрет југословенских националиста, Сплит
Победа, Београд
Политички гласник, Београд
Пут, Београд
Правда, Београд
Самоуправа, Београд
Словенски југ, Београд
Хришћанска мисао, Београд
Шумадијска Орјуна, Крагујевац

Изабрана литература:

Хана Арент, Извори тоталитаризма, Београд 1998

P. Baehr, M. Richter, Dictatorship in History and Theory, Cambridge 2004

Јово Бакић, Идеологије југословенства између српског и хрватског национализма(1918-1941), Зрењанин 2004

Душан Бајагић, Управљање Министарством просвете Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Београд 2009

Едмунд Берк, Размишљања о револуцији у Француској, Београд 2001

Бранко Бешлин, Весник трагедије: Немачка штампа у Војводини (1933-1941), Нови Сад 2011

Божовић Бранислав, Стефановић Младен, Милан Аћимовић, Драги Јовановић, Димитрије Љотић, Едиција „Трагом издаје и злочина“, Загреб 1985

Иван Бошковић, Орјуна: идеологија и књижевност, Загреб 2006

Karl Bracher, The German dictatorship, London 1988

Franc Borkenau, Austria and after, London 1938

Alan Bryerchen, Scientist under Hitler, New Hawen 1978

Рихард Вајкарт, Од Дарвина до Хитлера: еволуциона етика еугеника и расизам у Немачкој, Београд 2006

Ђорђе Васиљевић, Завера против Србије, ВМРО Ванче Михајлова, Београд 1991

Вук Винавер, Југославија и Француска између два светска рата, Београд 1985

Владимир Волков, Минхенски споразум и балканске државе, Београд 1987

Владимир Волков, Убиство краља Александра: Хитлерова завера, Београд 1983

Михајло Вучковић, Историја задружног покрета у Југославији 1918-1941, Загреб 1957

Владимир Велмар-Јанковић, Огледи о књижевности и националном духу - Играчи на жици, Београд 2006

J. Weiss, The Fascist Tradition, New York 1967

M. Winock, Nationalism Antisemitism and Fascism in France, Stanford 1998

Бранислав Глигоријевић, Историја Демократске странке 1919-1928, Београд 2010

Бранислав Глигоријевић, Парламент и политичке странке у Југославији (1919-1929), Београд 1979

Данило Грегорић, Италијански корпоративизам, Београд 1940

Данило Грегорић, Привреда националног социјализма, Београд 1936

Данило Грегорић, Самоубиство Југославије, Београд 1942

Mirjana Gross, Izvorno pravaštvo: ideologija, agitacija, pokret, Zagreb 2000

Richard Grunberger, The 12-Year Reich: A Social History of Nazi Germany 1933-1945, Holt, Reinhart and Winston, 1971

C.A. Gulick, Austria from Habsburg to Hitler vol. II, Los Angeles 1948

Roger Griffin, Fascism, Oxford 1995

Ђорђе Давидовић, Идеолошке основе нашег задругарства, Београд 1940

Ђорђе Давидовић, Југословенско задругарство, Београд 1940

Владимир Дворниковић, Карактерологија Југословена, Београд 1990

Ивана Добривојевић, Државна репресија у доба диктатуре краља Александра 1929-1935, Београд 2006

Секула Дрљевић, Централизам или федерализам, Земун 1926

Љубодраг Димић, Културна политика у Краљевини Југославији I-III, Београд 1996

Јован Дучић, Југословенска идеологија, Београд 1990

Жозеф де Местр, Списи о револуцији, Чачак 2001

Peter Davis, Extreme Right in France, 1789 to Present – From de Maistre to Le Pen, Routledge 2002

Valerie Deacon, The Art of Secrecy and Subversion: The Cagoule and French Politics in the 1930s, Wininpeg 2003

M. Derrick, The Portugal of Salazar, New York 1939

C.F. Delzell, Mediterranean Fascism 1919 -1945, New York 1970

The Cambridge History of twentieth-century political thought, Cambridge University Press, 2005

Мирко Ђорђевић, Српска конзервативна мисао, Београд 2003

Емилио Ђентиле, Религије политике, Београд 2009

Милорад Екмечић, Основе грађанске диктатуре у Европи између два свјетска рата, Сарајево 1967

Никола Жутић, Нико Бартуловић римокатолик четник: од либерала-антиклерикалца до равногорца и антифашисте, Београд 2010

Никола Жутић, Соколи: Идеологија у физичкој култури краљевине Југославије 1929-1941, Београд 1991

Холм Зундахузен, Историја Србије од 19. до 21. века, Београд 2009

Триво Инђић, Савремена Шпанија, Београд 1982

V. Jelavich, *Modern Austria: Empire and Republic*, Cambridge 1988

Зоран Јањетовић, Немци у Војводини, Београд 2009

Слободан Јовановић, Југословенска мисао у прошлости и будућности, Београд 1939

F. L. Carsten, *The Rise of Fascism*, Los Angeles 1969

P.J. Cohen, *Serbia's secret war: Propaganda and the Deceit of History*, Texas 1999

Љубинка Тошева-Карповић, Идејна и програмска оријентација Данунцијевог похода на Ријеку, Ријека 1980

Петар Качавенда, Немци у Југославији 1918-1941, Београд 1991

Жељко Караула, ХАНАО (Хрватска национална омладина): Терористичка организација младих у Краљевини СХС 1921-1925, Загреб 2011

Богдан Кризман, Анте Павелић и усташе, Загреб 1978

Богдан Кризман, Усташе и Трећи Рајх, Загреб 1983

Василије Крестић, Српско-хрватски односи и југословенство, Београд 1983

Звонимир Кулунџић, Политика и корупција у краљевској Југославији, Загреб 1960

Миле Кордић, Божићна побуна у Црној Гори 1918, Београд 1991

Петар Корунић, Југословенска идеологија у хрватској и словенској политици, Загреб 1986

Тодор Куљић, Фашизам, Социолошко-историјска студија, Београд 1987

Јан Кершо, Хитлер 1899-1936: Хибрис, Београд 2003

Јан Кершо, Хитлер 1936-1945: Немезис, Београд 2004

Томица Керчуљ, Политичке идеје Шарла Мораса, Београд 2004

L. Karvonen, *From White to Blue and Black: Finish Fascism in Inter War-Era*, Helsinki 1988

H.R. Kedward, *Fascism in Western Europe 1900-1945*, London 1969

Ian Kershaw, *The Nazi dictatorship*, London 1986

T. Kirk, *Nazism and the working class in Austria*, Cambridge 1998

Rene Albrecht Carrie, *Italy from Napoleon to Musolini*, New York 1950

Vidkun Quisling, *Russland und Wir*, Oslo 1942

Мима Љубић Лоргер, Аутономаши Орјунаши Препородитељи, Загреб 2010

M. Lacko, *Arrow cross men: National Socialists (1935-1944)*, Budapest 1969

S. Lee, *The European Dictatorship 1918-1945*, New York 1987

Frank Littlefield, *Germany and Yugoslavia 1933- 1941*, London 1988

Бранимир Малеш, Раса којима припадају Срби и Хрвати, Београд 1937

Machiedo Mladinić Norka, *Jadranska straža*, Zagreb 2005

Драги Маликовић, Качачки покрет на Косову и Метохији 1918-1924, Косовска Митровица 2005

Хрвоје Матковић, Светозар Прибићевић и Самостална демократска странка до Шестојануарске диктатуре, Загреб 1972

Курцио Малапарте, Техника државног удара, Београд 1992

Денис Мек Смит, Мусолинијево Римско Царство, Љубљана 1980

Енес Милак, Италија и Југославија 1931-1937, Београд 1987

Оливера Милосављевић, У традицији национализма : или стереотипи српских интелектуалаца XX века о нама и другима, Београд 2002

Оливера Милосављевић, Савременици фашизма I: Перцепција фашизма у београдској јавности 1933-1941, Београд 2010

Оливера Милосављевић, Савременици фашизма II: Југославија у окружењу 1933-1941, Београд 2010

Никола Миловановић, Пукотине краљевства: рат обавештајних служби на тлу Југославије, Београд 1978

Андреј Митровић, Време нетрпељивих, Подгорица 2004

Андреј Митровић, Фашизам и нацизам, Београд 1979

Милош Мишовић, Српска црква и конкордатска криза, Београд 1983

Џорџ Мос Историја расизма у Европи, Београд 2005

G.L. Mosse, *The Crisis of German Ideology: Intellectual origins of the Third Reich*, New York 1964

Томица Никчевић, Период шестојануарске диктатуре, Београд 1961

Ернст Нолте, Фашизам у својој епохи, Београд 1990

Мирјана Стефановски, Идеја хрватског државног права и стварање Југославије, Београд 2008
 Ноел О Саливен, Конзервативизам, Београд 2008
 Стеван Павловић, Историја Балкана 1804-1945, друго издање, Београд 2004
 Ратко Парезанин, Други светски рат и Димитрије В. Љотић, Београд 2001
 Бранко Петрановић, Историја Југославије 1918-1988 Књ. 1, Краљевина Југославија 1914-1941, Београд 1988
 Бранко Петрановић, Југословенски федерализам, Београд 1987
 Чедомир Попов, Од Версаја до Данцинга, Београд 1976
 Ненад Петровић, Фашистичке идеје код интелигенције у Београду 1919-1941, магистарски рад одбрањен 1993. г. на Филозофском факултету у Београду
 Милутин Пропадовић, Димитрије в. Љотић, Збор и КПЈ, Нортемптон 1990
 S.G. Payne, A History of Fascism (1914-1945), Wisconsin 1995
 S.G. Payne, Falange: A History of Spanish Fascism, Stanford 1961
 G.C. Paikert, The Danube Swabians: German Populations in Hungary, Romania and Yugoslavia and Hitler's impact on their Patterns, Hague 1967
 Antonio Costa Pinto, The Blue Shirts: Portuguese Fascist and the New State, New York 2000
 Богдан Радица, Агонија Европе, Београд 2003
 Воја Рајчевић, Студентски покрет на загребачком свеучилишту, Загреб 1959
 Вилхелм Рајх, Масовна психологија фашизма, Београд 1981
 Hermann Rausching, Germany's revolution of destruction, London 1939
 Херман Раушинг, Моји поверљиви разговори, Њујорк?
 Милан Ристовић, Немачки нови поредак и Југоисточна Европа 1940/41-1944/45, Београд
 J.L. Radel, Roots of Totalitarianism: The Ideological Sources of Fascism National Socialism and Communism, New York 1975
 J. Rotchild, East Central Europe Between the Two World Wars, Seattle 1991
 Игнацио Силоне, Фашизам његов постанак и развој, Загреб 1935
 Владислав Стакић, Монархистичка доктрина Шарла Мораса, Београд 1939
 Младен Стефановић, Збор Димитрија Љотића (1934-1945), Београд
 Александар Стојановић, Српски цивилни културни план владе Милана Недића, Београд 2012

Тодор Стојков, Влада Милана Стојадиновића (1935-1937), Београд 1985

Здравко Серучар, Војне акције у Корушкој 1918-1919, Београд 1950

Тодор Стојков, Опозиција у време шестојануарске диктатуре, Београд 1969

Драган Суботић, Затомљена мисао: О политичким идејама Димитрија Љотића, Београд 1994

Драган Суботић, Епископ Николај и православни Богомољачки покрет, Београд 1996

Драган Суботић, Српска десница у 20. веку I :Оглед о политичкој филозофији Димитрија В. Љотића, Београд 2004

Драган Суботић, Органска мисао Срба у XIX и XX веку 1-2, Београд 1999

Драган Суботић, Балканске теме Ратка Парезанина, Београд 2001

Ж. Ђурић, Д. Суботић, Личности српске деснице 20. века III, Београд 2007

Ђоко Слијепчевић, Југославија уочи и за време Другог светског рата, Минхен 1978

Роберт Ситон-Вотсон, Позадина југословенске диктатуре, Нови Сад 1967

M. Sutton, Nationalism Positivism Catholicism: The Politics of Charles Maurras and French Catholics 1890-1914, Cambridge 1982

Z. Sternhel, M. Sznajder, M. Asheri, The Birth of Fascist Ideology, Princeton 1994

Robert Soucy, Fascism in France: The Case of Maurice Barres, Berkley 1972

Hugh Seton Watson, Eastern Europe between the Wars 1918 1941, Cambridge 1945

Тања Татомировић, Мусолинијев микрофон, Београд 2011

Дмитар Тасић, Рат после рата: Војска Краљевине СХС на Косову и Метохији и у Македонији 1918-1920, Београд 2008

Драган Тешић, Југословенска радикална заједница у Србији 1935-1939, Београд 1997

Хју Томас, Шпањолски грађански рат I- II, Ријека 1980

Владимир Ђоровић, Историја Југославије, Београд 1933

Фашизам и неофашизам, Загреб 1976

Бернд Фишер, Балкански диктатори, Београд 2009

Фриц Фишер, Савез елита, Београд 1979

Ф. Фире, М. Озуф, Критички речник француске револуције, Нови Сад 1996

Percival Phillips, The Red Dragon and The Black Shirts, London 1922

Франсоа Фонтет, Расизам, Београд 1999

Аластер Хамилтон, Фашизам и интелектуалци 1919-1945, Београд 1978

Џејкоб Хоптнер, Југославија у кризи (1934-1941), Ријека 1973

Ерик Хобсбаум, Доба екстрема, Београд 2004

S.W. Halperin, Mussolini and Italian Fascism, New York 1964

A. Heywood, Political Ideologies: An Introduction, Basingstoke 2012

Robert Ћор, ORJUNA-prototip politične organizacije, diplomski rad odbranjen 2006. g. na Fakultetu društvenih nauka u Ljubljani

Фердо Чулиновић, Ријечка држава, Загреб 1953

Фердо Чулиновић, Југославија између два рата I-II, Загреб 1961

Фредерико Шабо, Савремена Италија(1918-1948), Београд 1978

Недим Шарац, Успостављање шестојануарског режима 1929. године: са посебним освртом на Босну и Херцеговину, Сарајево 1975

Љубинка Шкодрић, Министарство просвете и вера у Србији 1941-1944, Београд 2009

Освалд Шпенглер, Пропаст Запада, издање Геце Кона, Београд 1936

Walter Schneefuss, Deutschum in Sud Ost Europa, Leipzig 1939

Јурај Шћетинец, Национални социјализам: идејни основи и социјал-економска изградња, Загреб 1937

Чланци у стручним часописима:

Михаел Антоловић, Меморандум Немачке странке из 1927. године, Рад музеја Војводине, бр. 51, стр. 337-340, 2009

Михаел Антоловић, Нацизам у критичким виђењима савременика, Историја 20. века, vol. 27, бр. 2, стр. 145-160, 2009

Драган Алексић, „Генерал Петар Пешић о Пакту 25. марта 1941.“, Архив, 1-2/2011, Београд 2012

Драган Алексић, Издајници или родољуби, Историја 20. века 2/2010

Драган Алексић, „Подела Краљевине Југославије 1941. у светлу међународног права“, Зборник радова *Срби и Југославија*, Београд 2007

Драган Алексић, „Франц Нојхаузен и привредна политика нацистичке Немачке у Србији“, *Токови историје* 1-2/2008, Београд

Предраг Бајић, Делатност ОРЈУНЕ у Суботици и приказ примерка суботичког орјунашког листа Принцип у Музеју Војводине, Кривови, билтен за културу и уметност, год 15-16 бр. 50-52 (2001-2002) стр 62-65

Јово Бакић, Фашизам у Југославији (1918-1941), НСПМ бр.1-4 (стр21-43), Београд 2006

Софија Божић, Између Србије и Хрватске: Светозар Прибићевић у виђењима савременика, Историја 20. века, вол 20, бр.2 (2002), стр. 117-135

Миле Бјелајац, Војни фактори и одбрана националних територија 1918-1921, Војно-историјски гласник, бр.2 (1985), стр.195-228

Ђорђе Васиљевић, ВМРО и Србија 1893-1934, Цатена мунди (српска хроника на светским веригама: зборник) књ. 2 стр. 27-31

Бранислав Глигоријевић, Организација југословенских националиста ОРЈУНА, Историја 20. века Зборник радова V, Београд 1963

Бранислав Глигоријевић, Особености фашизма у Југославији двадесетих година, Марксистичка мисао, Београд

Бранислав Глигоријевић, Основе и карактер личног режима краља Александра, Српска политичка мисао Vol.2 бр1, Београд 1995 (стр 27-48)

Бранислав Глигоријевић, Политички покрети и групе са националсоцијалистичком идеологијом и њихова фузија у Љотићевом Збору, Историјски гласник бр.4, Београд 1965 (стр 35-83)

Бранислав Глигоријевић, Напад Љотићеваца на студенте техничког факултета и растурање Збора, Историјски гласник бр.2, Београд 1963 (стр 52-81)

Бранислав Глигоријевић, Католички блок и убиство краља Александра, Историја , 20. века,vo l. 9, br. 1-2, str. 23-36, 1991

Горан Давидовић, Активности ЈНП Збор у чачанском крају од 1935 до 1941. године, Нове српске органске студије год. IV, 3/2002 св.1

Ивана Добривојевић, Краљевина Југославија у доба личног режима краља Александра, Историја 20. века, год. 26, бр.2 (2008), стр 109-130

Ивана Добривојевић, Између краља и народа нема посредника: династичка пропаганда у време шестојануарског режима, Токови историје, бр.4 (2006) стр 159-182

Љубодраг Димић, Интегрално југословенство и култура 1929-1931. године, Дијалог повјесничара-историчара књ. 3, Печуј 12-14. маја 2000. г.

Младен Ђорђевић, Организација југословенских националиста (ОРЈУНА), НСПМ Vol. XII бр 1-4 (стр 187-219), Београд 2006

Стево Ђурашковић, Идеологија Организације југословенских националиста (ОРЈУНА), Часопис за савремену повјест, бр. 43. 1/2011, Загреб

Томислав Ишек, Примјена Обзнане на ХРСС и последице за њене присташе у БиХ, Часопис за савремену повјест, год.3, бр.1 (1971), стр. 27-55

Зоран Јањетовић, О ширењу земљопоседа војвођанских Шваба између два светска рата, Годишњак за друштвену историју vol. 5, бр. 1-3, стр. 101-112, 1998

Зоран Јањетовић, О нацификацији војвођанских Шваба, Токови историје, бр. 1-4, стр. 240-260, 1999

Богдан Кризман, Усташе и ВМРО, Catena mundi: српска хроника на светским веригама (зборник) књ.2 – стр. 32-37

Тодор Куљић, Фашизам и истраживање фашизма у југославији, Марксистичка мисао, Београд

Тодор Куљић, О фашизму, десном екстремизму и теоријама о фашизму крајем 20. века, Социологија, Vol. XLI br 4 (стр 415-448), Beograd 1999

Тодор Куљић, Појам тоталитарне државе у италијанском фашизму, Социолошки преглед Vol. XIII br 3-4(стр 25-38), Београд 1979

Тодор Куљић, Схватање тоталитарне државе у немачком фашизму, Београд

Тодор Куљић, Мали европски фашистички покрети, Улазница, год. 19, бр. 96/97 (1985), стр .13-24

Ernesto Loclau, Fašizam i ideologija, Marksizam u svetu god IV br 8, Beograd 1983

Славко Милосалевски, Фашизација у ВМРО-у између два светска рата, Марксистичка мисао, бр.3 (1986), стр. 91-119

Бранко Петрановић, Фашизам у Југославији- историографски спорови, Марксистичка мисао, Београд,

Ненад Петровић, Град-Европа-Демократија: Три јахача апокалипсе, НСПМ Vol. XI, Београд 2004

Nicos Poluantzas, Fašizam i vladajuće klase, Marksizam u svetu god IV br 8, Beograd 1983

Moishe Postone, Antisemitizam i nacionalsocijalizam, Marksizam u svetu god IV br 8, Beograd 1983

Александар Растовић, Програм југословенске народне странке, Зборник Матице Српске за историју (2006), бр.74, стр. 125-132

Милан Ристовић, Изопачени град у идеологији српских колаборациониста (1941-1945), НСПМ Vol. XI бр1-4, Београд 2006

Драган Суботић, „Конзервативна димензија српске политичке антропологије“, *Српске органске студије*, 1-2/2001

Драган Суботић, Ратко Парезанин (1898-1981), Просвјета 2010 стр.262-269

Тодор Стојков, О такозваном Личком устанку, Часопис за савремену повјест, год. 2, бр. 2 (1970), стр. 167-180

Тодор Стојков, Грађанска опозиција и скупштински избори од 8. новембра 1931, Историја 20. века, бр4, 1962 стр.251-307

Тодор Стојков, Заоштравање друштвено-политичке кризе у Југославији 1938-1940 (с освртом на прилике у Војводини), Истраживања, бр. 10, 1983

Alfred Sohn-Rethel, Економичка и класна структура немачког фашизма, Marksizam u svetu god IV br 8, Beograd 1983

Дмитар Тасић, Војно-политичка акција македонствујушчич у Краљевини СХС 1919-1934, Архив, год.3, бр.3 (2002), стр. 92-108

Богумил Храбак, Косовски Комитет 1919-1924, Зборник радова Филозофског факултета у Приштини 2002, стр. 137-163

Славољуб Цветковић, Појава индивидуалног терора код младих југословенских комуниста 1921, Историја 20. века, бр.7 (1965), стр. 453-492

Реферат о квалификованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију

Василије Драгосављевић

Идеолошки утицаји европског фашизма на југословенске интегралистичке покрете радикалне деснице у међуратном периоду (1921-1941)

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Василије Драгосављевић (Београд, 1984) је био изузетно добар студент на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду. Факултет је завршио са дипломским радом на тему «Идеолошки утицаји европског фашизма на ЈНП Збор (1934-1940)». Радило се о веома озбиљном и зрелом раду који је показао таленат Драгосављевића да се бави историјом идеја. Искористивши своје право да докторске студије упише после завршеног факултета, Драгосављевић је започео свој рад на дисертације 2011. године. Положио је с успехом све испите. Због тога верујемо да ће с успехом завршити своју докторску тезу, поготово што се ради и даље о историји идеја, за коју је показао изузетно интересовање.

2. Предмет и циљ дисертације:

Истраживање фашизма било је кључна идеолошка тема у послератној Југославији. Разлог за то био је Други светски рат у коме је социјалистичка власт налазила своје корене и од њега стварала свој оснивачки мит. Основни предмет изучавања био је партизански покрет и његове ратне борбе, због чега је читав комплекс питања која се односе на фашистички покрет био, у највећој мери, сведен само на рат и војне операције. Уз то, конкурентски окрети који су учествовали у грађанском рату на тлу Југославије проучавани су као поражена страна, под упливом владајуће идеологије, али и они сами скоро искључиво у оквиру војне историје.

Од краја осамдесетих година Други светски рат и историја фашизма у Југославији су све ређе постајали тема докторских теза. Уколико се изузме неколико теза посвећених

четничком покрету Драгољуба Михаиловића, могло би се закључити да је у последњих двадесет година у науци владала својеврсна zasiћеност истраживањима тих историјских тема. Па и онда када се та тема враћала у сферу интересовања домаћих историчара, она се поново обрађивала углавном у оквиру војне историје или, блаже, на темељима уско схваћене политичке историје.

Посебно мала пажња била је посвећена идејним концептима који су довели до Другог светског рата и који су се током њега нашли сукобљени и на тлу Југославије. При том, док је комунистичкој идеји и организованом политиком покрету била поклоњена велика пажња, готово нико се није бавио идејама на супротном политичком полу – на десници. Због тога наше познавање укупне историје Краљевине Југославије остаје оскудно, као и разумевање узрока који су довели до њеног брзог слома у Априлском рату 1941. године.

У југословенској и српској историографији питање идеологије радикалних десничарских покрета интегралног југословенског усмерења остало је због свега тога слабо истражено. Ема о којој је реч има посебан значај и због тога што отвара важно и занимљиво питање карактера самог југословенства, јер ће у раду Василија Драгосављевића бити обрађени покрети као што су ОРЈУНА, БОЈ, Југословенска акција и ЈНП Збор, који су као своју идеолошку окосницу имали управо југословенски интегрализам. Због тога се од овог истраживања очекује отварање једног новог погледа на различите идеолошке слојеве југословенске идеологије. Она јесте била веома много истраживано током постојања југословенске државе, али ни тада њени екстремно десни облици нису били предмет научних радова.

Посебан значај ове теме лежи у европском контексту у који је она постављена. Та чињеница нарочито је важна за историју идеја јер политичке идеје увек настају у интеракцији многобројних извора. Као што сам Драгосављевић у свом предлогу теме каже: политичке идеологије нису кохерентни и затворени системи, већ идејне конструкције које се налазе у стању непрекидне еволуције чији је главни покретач интеракција и рецепција идејних концепција пониклих у различитим историјским епохама и друштвеним срединама“. Фашизам је, због тога, посебно занимљива идеологија, јер је током свог развоја од 19. века имао веома различите облике, који су неретко имали и међусобно супротне изразе, посебно кад упоредимо француски, италијански и немачки фашизам.

Због свега наведеног тема коју предлаже Василије Драгосављевић веома је значајна за српску историографију. Циљ ове докторске тезе јесте да се проникне који су европски фашистички покрети, у ком сегменту и у којој мери утицали на формирање идеологије интегралног југословенства у оквиру радикалне деснице. Такво истраживање у оквиру методологије историје идеја помогло би да се разлуче европски утицаји од аутохтоних идејних концепција радикално десних покрета. Посебна пажња би се у раду обратила на идеје словенског месијанства, пројеката стварања новог човека и концепт задружне државе. Те идеје поредиће се са сличним концептима европског фашизма, у покушају да се нађу страни утицаји, нарочито француског фашизма и одвоје од локалних идејних специфичности.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Рад ће бити подељен у 7 целина. После Предговора, треба да следе поглавља:

1. Генеа фашистичке идеологије - фашизам 20-тих година 20. века
2. Организација југословенских националиста - ОРЈУНА
3. Југословенска акција и Борачка организација Југославије – БОЈ;
4. Успон национал-социјализма и фашизам 30-их година 20. века;
5. Југословенски народни покрет Збор и
6. Закључак.

Утисак је да је приложена структура добра, јасна и прегледна и да ће омогућити докторанту да изнесе закључке својих истраживања. Структура показује и да је докторант већ успешно савладао изворни материјал и дошао до ефикасне и добро организоване поделе на поглавља будућег рада.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

У истраживању се полази од тога да је југословенска држава између два светска рата била у стању перманентне кризе, што је подривало веру у парламентарну демократију и економски модел либералног капитализма. У тим условима настале су организације које су биле засноване на идеологији интегралног југословенства и које су себи за циљ ставиле стабилизацију нове државе. С временом те организације, а посебно ОРЈУНА су, под утицајем италијанског фашизма, све више је добијала елементе фашизма, као што су експанзионизам, унитаризам, централизам и корпоративизам. После увођења диктатуре 1929. године идеологија ОРЈУНЕ постала је основа новог поретка. У то време настају и друге организације као што су Бој и Југословенска акција. С временом се у тим организацијама појављују елементи блиски немачком националсоцијализму. То ће посебно доћи до израза после доласка националсоцијализма на власт у Немачкој и од оснивања ЈНП Збор. Додатно приближавање са националсоцијализмом догодило се после убиства краља Александра 1934. године.

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Василије Драгосављевић предлаже да проучавани период обухвати две деценије између 1921. и 1941. године. Будући да се ради о пресудним годинама у развоју европског фашизма и његовог доласка на власт, те године и у југословенском случају чине заокружену целину. Поред основног, историјског метода, докторант ће у свом раду применити методе историје идеја, трансфера идеја и компаративни метод који ће му омогућити да уочи слојеве идеја који су пренети са европског запада и оне који су били аутентични. Ти методи ретко се користе у српској историографији, посебно историја идеја, будући да се ради о веома захтевном методу који подразумева велика теоријска предзнања.

Докторант Драгосављевић предлаже да за израду своје докторске дисертације користи фондове Архива Југославије, Архива Србије и Војног архива. Будући да се ради о истраживању историје идеја биће кориштени и часописи, новине брошуре и књиге које су писали носиоци тих идеја, због чега аутор предлаже веома богату и већ темељно проучену библиотечку грађу.

6. Очекивани резултати и научни допринос:

Очекује се да ће Василије Драгосављевић својим радом осветлити до сада мање познате странице историје екстремно десних идеја у Југославији. Ти

покрети су до сада анализирани углавном у оквиру историје Другог светског рата, и то више кроз њихов ратни ангажман и војне акције, а у далеко мањој мери у оквиру историје идеја. Тај угао посматрања веома је значајан јер ће нам дати нови увид у корене тих идеја у српској и југословенској политичкој мисли. Посебно је важно што се ради о југословенским интегралистичким покретима који су своје организације имали у различитим деловима Краљевине Југославије, па ћемо се на овај начин упознати и са идејама југословенског интегрализма и то у оквиру десно оријентисаних покрета, што је веома ретко било тема којом се бавила наша наука.

7. Закључак:

Верујемо да кандидат Василије Драгосављевић може да испуни тежак задатак који је пред њим. Својим претходним радом на дипломском раду, као и квалитетом одговора на испитима на докторским студијама он је показао таленат и спремност да се бави том темом.

Тема је од посебног значаја за српску историографију, јер до сада сличне теме нису рађене и због тога што ће нам помоћи да разумемо идејне корене који су, касније, послужили избијању Другог светског рата одвели неке од поменутих организација у колаборацију. Тема је важна и због тога што те идеје на нашем тлу поставља у шири, европски контекст и објашњава њихове европске корене и узор.

Имајући у виду све наведено слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду препоручимо да прихвати тему докторске дисертације „Идеолошки утицаји европског фашизма на југословенске интегралистичке покрете радикалне деснице у међуратном периоду (1921-1941) и да Василију Драгосављевићу одобри рад на њој.

У Београду, 20. марта 2013.

Проф др. Милан Ристовић,

Филозофски факултет

Београд

Др Миле Бјелајац

Институт за новију историју Србије

Београд

Проф. др Никола Самарџић

Филозофски факултет,

Београд

Проф. др Дубравка Николић

Филозофски факултет,

Београд